

Úvodník

RADKA WILDOVÁ

Úkolem vychovatelů v nejšířším slova smyslu je nejen starost o budoucnost, ale i péče o odkaz minulosti. Jistý konzervativismus, bez kterého by reflektovaná výchova nebyla myslitelná, nás vede k tomu, že si tak rádi připomínáme nejrůznější výročí – ta velká, dějinná, i ta docela malá, osobní. V letošním roce nás čeká mj. sedmísté výročí narození zakladatele naší nejstarší univerzity a sedmdesáté výročí založení několika českých a slovenských pedagogických fakult. O těchto pozoruhodných událostech bylo a bude bohatě referováno. Toto číslo *Pedagogiky* však chce obrátit pozornost naší pedagogické obce k jednomu jubileu, které patří do kategorie těch osobních. Osobních, a přesto zasahujících mnohé z nás.

V loňském roce oslavil úctyhodné kulaté narozeniny člověk, bez kterého by pražská pedagogická fakulta nebyla tím, čím je, a bez kterého by profesní životy mnoha z nás byly o mnoho ochuzeny – do devátého decennia své životní pouti vstoupil pevným krokem profesor Zdeněk Helus. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, v jejímž čele v devadesátých letech stál a na jejímž vedení se dodnes významně podílí, uspořádala u této příležitosti slavnostní konferenci pod názvem *Retrospektiva a perspektiva osobnostně orientovaného pojetí výchovy v teorii a praxi*. Smyslem setkání bylo nejen vzdát hold jubilantovi, ale také připomenout, co pro vědy o výchově znamená osobnostně orientovaný přístup k dítěti, jenž Zdeněk Helus po léta reprezentuje. Jedním z výstupů zdařilé konference je toto mimořádné číslo *Pedagogiky*, které budiž dodatečným narozeninovým dárkem, a to nejen pro jubilanta, jemuž je s úctou symbolicky věnováno.

Ráda bych na tomto místě zopakovala a shrnula to podstatné, co jsem v uplynulých měsících o Zdeňku Helusovi v souvislosti s jeho výročím řekla a napsala. Zdeněk Helus vystudoval

psychologii a filozofii na Karlově univerzitě a po promoci nejprve pracoval jako psycholog v dětských domovech. Později nastoupil do Pedagogického ústavu J. A. Komenského Československé akademie věd. Své odborné působení zaměřil na problematiku vlivu sociálních činitelů na utváření osobnosti dítěte a na jeho výkon ve škole. Mnoho let pracoval v Psychologickém ústavu Československé akademie věd, kde se věnoval řešení výzkumných otázek socializace a seberealizace osobnosti, formování časových perspektiv osobnosti, sociálního srovnávání, odrazu rozvoje osobnosti ve sféře potřeb a motivů. Do dějin pedagogické psychologie se Zdeněk Helus zapsal mj. výzkumy preferenčních postojů učitelů k žákům, které realizoval v osmdesátých letech ve spolupráci s Jiřím Pelikánem. Mezi ústřední témata odborné činnosti Zdeňka Heluse patří koncepce tzv. osobnostního přístupu k dětem a mládeži s důsledky pro školní vyučování a postavení dítěte v rodině a také problematika vzdělávací, respektive školní úspěšnosti dětí a dospívajících. Profesor Helus zdůrazňuje význam potencialit dítěte a žáka, jeho motivaci, citové prožívání, vývoj schopnosti učit se, poznávání a odstraňování vnitřních bloků a bariér. Zároveň se velmi významně zabývá i pregraduální přípravou učitelů, s důrazem na jejich kompetence zvládat nové úkoly a nároky, které přináší společnost vědění, ale také narůstající problémy související s krizovými jevy ve společnosti.

Jeho odborné působení zahrnuje i bohatou pedagogickou činnost, neboť od začátku své kariéry pravidelně přednášel na různých vysokých školách. Na počátku 90. let se Zdeněk Helus stal mluvčím Asociace děkanů pedagogických fakult ČR a byl hlavním autorem Memoranda děkanů pedagogických fakult. Tento dokument rozhodujícím způsobem přispěl k uhájení požadavku na magisterské vysokoškolské vzdělání učitelů základních a středních škol. Významnou pozici experta a mluvčího asociace děkanů zastává Zdeněk Helus i v současnosti. Je vhodné připomenout, že v letech 1994–2000 vykonával na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze funkci děkana a v současné době je jejím proděkanem a mým nepostradatelným spolupracovníkem. Dovolím si v této souvislosti i osobní poznámku. Byl to právě Zdeněk, můj moudrý rádce, kolega a přítel, kdo mě učil, jak rozšířit své úkoly pro katedru na úkoly pro celou fakultu a potažmo i univerzitu. Právě on mě naučil širšímu pohledu na věci a události. Jeho životní nadhled, moudrost a bohaté zkušenosti jsou pro mě i naši fakultu nedocenitelné. Pod jeho vedením jsem se naučila vidět svoji každodenní práci na fakultě z pohledu fungování a prospěchu pro celou univerzitu. Neztrácet ze zřetele cíl, nezapomínat v záplavě každodenních „provozních“ úkolů a problémů na to, co je opravdu podstatné – to je to, nač i díky Zdeňkovi často myslím.

Profesor Zdeněk Helus je nositelem řady významných ocenění. Na základě dlouholeté a úspěšné spolupráce s Univerzitou Palackého v Olomouci mu byla udělena čestná pamětní medaile v oblasti vědy. V roce 2008 byl jmenován čestným doktorem Zápaadočeské univerzity v Plzni. Na liberecké radnici mu byla udělena medaile J. A. Komenského za vědecký přínos v oboru pedagogika od Národního pedagogického muzea

a knihovny J. A. Komenského. V roce 2011 mu byla udělena Medaile 1. stupně ministra školství, mládeže a tělovýchovy za dlouhodobou vynikající pedagogickou činnost a celoživotní přínos v oblasti sociální a pedagogické psychologie. V listopadu 2012 převzal profesor Helus medaili Josefa Hlávky. Za své zásluhy o rozvoj pedagogických věd byl rovněž jmenován čestným členem České pedagogické společnosti. Univerzita Karlova v Praze mu v roce 2015, při příležitosti jeho životního jubilea, udělila zlatou medaili.

Zdeněk Helus je erudovaným psychologem s mezinárodním renomé a významnou osobností Univerzity Karlovy v Praze. Ovlivňoval a nadále ovlivňuje přípravu učitelů a dalších pedagogických pracovníků v oblasti pedagogické a školní psychologie. Jako děkan a člen vedení fakulty přispěl a nadále přispívá k směřování Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, která je v současnosti mnohými považována za „vlajkovou loď“ českých pedagogických fakult, a to nepochybně i jeho zásluhou. Jakožto předseda redakční rady časopisu *Pedagogika* se zasloužil o etablování tohoto média nejen v české pedagogice, ale i na mezinárodním poli.

Závěrem mi dovoluť vyjádřit velké poděkování, obdiv a úctu k dílu Zdeňka Heluse, k dílu, které se k naší radosti ještě neuzavírá, ale naopak pokračuje s obdivuhodnou dynamikou. Jubilat pro nás není jen odborníkem a vědcem, ale především moudrým člověkem, který nepostrádá humor a nadhled, člověkem, jenž je vždy připraven pomoci a poradit, člověkem, který již svou pouhou přítomností dokáže projasnit situaci. Přeji všem čtenářům, aby v textech Zdeňka Heluse nacházeli inspiraci pro svou pedagogickou práci, ať už je to každodenní dřina naplněná radostmi a starostmi vychovatele-praktika, anebo badatelské úsilí pedagoga-vědce. Ať je k tomu dobrým krokem i toto mimořádné číslo našeho časopisu.